
Göran von Bonsdorff, **100 frågor om freden**,
Finlands Fredsförbund — Förening för FN r.f.,
Ekenäs 1984, 169 s.

Tutkielmassani suomalaisen rauhantutkimuksen alkuvaiheista (Rauhaa tutkien, erikoisnumero 3/1980) mainitsin esimerkkinä kotimaisesta tutkimusperinteestä, linkistä vanhan ja uuden välillä, prof. Göran von Bonsdorffin, joka jo vuonna 1949 Finsk Tidskriftissä julkaistussa artikkelisarjassa tarkasteli tutkimuksellisesti rauhanpolitiikan päämääriä ja menetelmiä. Samaan artikkelisarjaan viittaa Esko Antola kirjoituksessaan *Kansainvälinen politiikka suomalaisessa valtio-opissa* (Valtio ja yhteiskunta, Nousiainen J.—Anckar D.; toim. 1983) otsikolla 'Rauhanpolitiikan suunta: tutkijoiden ulkopoliittinen avaus 1940-luvun lopulla', painottaen oikeutetusti koko tuon artikkelisarjan keskeistä ja kestäväää lähtökohtaa, nimittäin että nykyisessä maailmantilanteessa kaikki yhteiskuntaongelmat viime kädessä palautuvat rauhankysymykseen. Viimeisen artikkelinsa lopussa von Bonsdorff toivoi keskustelua ja tiukkaakin kritiikkiä arvelleen että »fredsfrågan är och kommer troligtvis länge att förbli av den na-

tur, att den kräver vår fortgående, mest allvarliga uppmärksamhet» (Finsk tidskrift 15/1949; 208).

Kolmisenkymmentä vuotta myöhemmin kirjoittaja muisteli vastaanottoa näin: »Suureksi pettymykseksi artikkelisarjaan ei kiinnitetty mainittavaa huomiota, mikä osittain saattaa johtua siitä, että esitetyt ajatukset olivat uusia ja vieraita maamme tieteelliselle yhteisölle. Pidän näin ollen itseäni eräänlaisessa oppositiossa olevana, mutta tulevaisuuden kannalta varteenotettavana tutkijana» (Politiikka 1/1981; 89–90).

von Bonsdorff pysyi pitkään jonkinlaisessa tieteellisessä oppositiossa, ns. realistisen koulukunnan ajatusten ollessa enemmän pinnalla. Monet hänen ajatuksensa pysyivät vieraina suomalaiselle tieteelliselle yhteisölle, luullakseni paljolti siksi, että pitkälle tulevaisuuteen ulottuva, vaihtoehtoisia ajattelumalleja, nykyhetken perspektiivistä utopioiksi katsottuja ideoita esittävä idealismi on samalla käsitetty epärealistiseksi ja epätieteelliseksi. Finsk tidskriftin artikkelissa von Bonsdorff asetti pitkäjänteiselle rauhanpoliittiselle ohjelmalle vähintään viidenkymmenen vuoden ajanjakson: »Denna tidrymd är vald med tanke på att det kan behövas en lågorlunda fullständig generationsväxling, förrän verkningarna av en metodiskt genomförd »världsfredsoffensiv» kan bedömas i vidare utsträckning» (Finsk tidskrift 4/1949; 157).

Omassa tuotannossaan von Bonsdorff on johdonmukaisesti pysytellyt keskeiseksi määrittelemisään rauhanpolitiikan kysymyksissä, maailmanyhteisön pitkäaikaisissa muutostrendeissä, regionaalissa ja universaalissa integraatioissa, sodanyastaisen normiston kehittymisessä jne. Vaikka rauhanpoliittiset kysymykset pääsivät tieteellisestä paitsiosta Suomessakin jo 1960-luvulla, näyttää aika monille von Bonsdorffin esittämille ajatuksille kypsyneen vielä myöhemmin. Viimeisillä kirjoillaan *Vad är fredspolitik* ja uudella *100 frågor om freden* hän näyttää saavuttaneen yleisöä sekä Ruotsissa että Suomessa, erityisesti rauhanliikkeessä.

Eräät von Bonsdorffin keskeiset ajatukset näyttävät melko pitkälti vastaavan viime vuosien ns. uuden rauhanliikkeen ajatuskulkuja. Tämä koskee varsinkin lähtökohdanaan olevaa 'epäpoliittisen' rauhantyon ajatusta. Jo vuoden 1949 artikkeleissaan von Bonsdorff painotti rauhanajatuksen edustavan sellaista »kokonaisintressiä», että sen alistaminen osittaiseduille, mille tahansa, ei ole oikeutettua. Tältä pohjalta hän arvosteli myös tuolloin YK:ta, sanoen sen perusheikkoudeksi sitä »att den icke byggt sin existens på en »ren» eller »absolut» fredstanke, utan på sammanhållningen och den grundläggande ideologiska gemenskapen hos de länders regenringar, vilka hemförde segern i det andra världskriget». Samanaikaisesti von Bonsdorff kyllä jo tuolloin osoitti sellaista realismia, jota kaikki 'puolueettoman' rauhanliikkeen edustajat eivät vielä tänäänkään tee, todetessaan ettei rauhanpyrkimysten yhdistäminen ihmisten ja järjestöjen konkreettisemmin käsitettäviin etuihin ole sinänsä hylättävää: »Snarast är

väl detta enda möjligheten att sätta de politiska maktmedlen i fredssträvandenas tjänst» (Finsk tidskrift, 1/1949; 6).

Uusimmassa kirjassaan von Bonsdorff vastaa 100 kysymykseen, joita hänelle eri yhteyksissä on rauhan problematiikasta esitetty. Kysymykset jakautuvat yhteentoista alateemaan: rauhankäsite; rauhan tutkimus; maailmanpolitiikka; aseidenriisuntaongelma; ydinasekysymykset; Suomi ja rauhankysymys; kansainväliset järjestöt; rauhanliike; asevelvollisuus ja siviilipalvelus; eri kansalaisryhmät rauhantyössä; ja rauhan edellytykset. Eniten kysymyksiä ja vastauksia on rauhanliikkeestä. Kirjoittaja on pyrkinyt kiteyttämään vastauksensa kuhunkin kysymykseen yhteen konekirjoitusliuskaan, minkä seurauksena vastaukset eivät ole kovinkaan tyhjentäviä. Tästä rajoituksesta huolimatta joka vastauksessa on yleensä ehditty pohtia asetettua kysymystä eri puolilta, eikä kirjoittaja näin ollen yleensä sorru kovin helppoihin, yksioikoiisiin vastauksiin. Jo itse vastauksiin on pyritty sisällyttämään viittauksia tutkimustuloksiin — enemmänkin tätä linjaa olisi voinut noudattaa — ja historialliseen perspektiiviin. Joka jakson lopussa on muutamia kirjallisuusviitteitä.

Jos kirja löytää lukijoita rauhanliikkeessä ja sen ulkopuolella, se on täyttänyt tehtävänsä. Mielestäni sen tärkein ansio on perustietojen esittäminen tiivistetysti. Näkemykset joita von Bonsdorff vastauksiinsa reippaasti sisällyttää, eivät kaikki ole lainkaan kiistattomia, mutta kiinnostavia kylläkin. Useista vastauksista voisi ymmärtääkseni aivan perustellusti ja yhtä vankasti rauhanliikkeeseen sitoutuen olla eri mieltä. Tämä koskee jopa niin perustavanlaatuisia kysymyksiä kuin sodan tai väkivalan oikeutusta, joiden osalta olisi ollut syytä valottaa monipuolisemmin rauhanliikkeen eri suuntausten ja ajattelijoiden näkemyksiä.

Vastauksiin on ikävällä tavalla jäänyt myös turhaa toistoja, vaikka sitä onkin pyritty välttämään. Myös asiavirheitä on harmittavasti päässyt mukaan: IPRAN päämaja oli 1984 jo Yhdysvalloissa eikä Japanissa; SALT II-sopimusta, jonka Yhdysvaltain senaatti jätti ratifioimatta, ei saatu aikaan vielä Vladivostokissa vaan vasta 1979; YK:n toinen aseidenriisunnan erityisistunto oli v. 1982, ei 1983 jne. Vastauksissa on myös merkillisiä epäjohdonmukaisuuksia, joiden arvoitusta en ole pystynyt oivaltaamaan. Esimerkiksi Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton aseidenriisuntaneuvotteluihin suhtautumisesta sanotaan ensin että »det bästa svaret från den allmänna opinionens sida vore därför att beteckna det som mindre viktigt om förhandlingarna fortsätter eller inte» (s. 71) ja esitetään että neuvottelujen katkeaminen voi olla piristävääkin, »ett avbrott i förhandlingarna om kärnvapen kan framtvinga nya diskussioner om ekonomiskt och kulturellt samarbete», mutta jo seuraavassa vastauksessa on päinvastainen viesti: »Fredsörelsen, som representerar hela mänskligheten utan hänsyn till geografiska, politiska eller sociala förhållanden, kräver att förhandlingarna skall föras

vidare så snart som möjligt med hänsyn till de faror för mänsklighetens fortbestånd ett kärnvapenkrig innebär» (s. 73).

Vastauksissa on mukana myös sellaisia käsityksiä, joihin on vaikea yhtyä. Poimin niistä tähän kaksi. Uusista Eurooppaan sijoitetuista ohjuksista von Bonsdorff toteaa, ettei niiden vaikutuksesta sodan vaaran lisääntymiseen voi sanoa mitään varmaa, koska ydinaseita on Euroopassa ollut ennenkin ja »det beträffande upprustningen mera rör sig om en gradskillnad än en artskillnad». Ensinnäkin uudet euro-ohjukset ovat laadullisesti erilaisia, mutta vaikka olisi kyse aste-erosta, niin asteetkin muuttuvat jossakin vaiheessa laaduksi; esim. kun aiempi 30 minuutin varoitusaika supistuu 6 minuuttiin, sillä on olennaisia vaikutuksia mm. vahingossa syttyvän sodan riskiin. Toinen poiminta, jossa on pakko olla eri mieltä kirjoittajan kanssa, koskee hänen ehdotustaan yleisestä, kaikille kansalaisille kuuluvasta palvelusvelvollisuudesta positiiviseen rauhaan kuuluvana ideana. Ensinnäkin positiivi-

sen rauhan käsitteeseen luontuu vallan hyvin ajatus, että kukin ihminen voi parhaiten edistää rauhaa ja kansainvälistä yhteistyötä omassa luonnollisessa ympäristössään, työssään, kontakteissaan. Toiseksi, yleisen palvelusvelvollisuuden ajatuksen esiinnostaminenkin — niinkauan kuin armeijoita on — palvelee välillisesti yhteiskunnan militarisoitumista, koska sillä saadaan vedetyksi naiset 'ei-sotilaallisiin' palvelustehtäviin — mitä pitemmälle meneviä tavoitteita esim. puolustusvoimilla Suomessa ei tällä hetkellä olekaan.

Monestakin von Bonsdorffin vastauksesta voidaan siis olla eri mieltä ja tehdä reunahuomautuksia. Tämä ei kuitenkaan vähennä kirjan arvoa ja käyttökelpoisuutta. Ja ennen kaikkea tämä huomautus ei vähennä von Bonsdorffin pitkäjänteisen ja ennakkoluulottoman rauhanpoliittisten kysymysten pohdinnan pysyvää merkitystä.

UNTO VESA